

Ochrona przyrody - przyszedł czas na zmianę

Motto: *To, czego brakuje, to wizji. Jeśli chcemy coś osiągnąć, musimy mieć wizję. Wizję, która jest optymistyczna i odważna, która ma wsparcie w nauce oraz jest politycznie i socjalnie możliwa do przyjęcia.*

Realia

Dzika, wolna przyroda Słowacji jest dziś atakowana z różnych stron. Ostatnie miejsca, gdzie ona występuje, są zagrożone przez lobby gospodarki leśnej, budowę dróg, hoteli, tras zjazdowych, wydobywanie surowców mineralnych i polowania. Z drugiej strony, dziką przyrodę atakują grupy, które starają się zmienić prawo ochrony ze względu na potencjalne zyski w przyszłości. Takie działania stają się łatwiejsze dzięki ludziom, którzy lekceważą dziką przyrodę i nie zależy im na jej ochronie.

[Rzeka Vah, Piestany, Słowacja. Fot. stevoarnold, flickr.com](#)

Słowackie państwo stworzyło narodowy system obszarów chronionych, który składa się z 9 parków narodowych, 14 parków krajobrazowych, 383 rezerwatów przyrody, 219 narodowych rezerwatów przyrody, 230 pomników przyrody, 60 narodowych pomników przyrody i 181 małych rezerwatów. Całkowita powierzchnia tego systemu wynosi **23,15% powierzchni Republiki Słowackiej**.

Wejście do Unii Europejskiej zapoczątkowało konieczność stworzenia sieci obszarów chronionych Natura 2000. Dziś obejmuje ona 38 obszarów ochrony ptasiej i 382 obszary ochrony siedliskowej. Dzięki nim całkowita powierzchnia obszarów chronionych wzrosła o 12,9%, co dało razem **36,05% całkowitej powierzchni Słowacji**, który jest pod ochroną. To jednak tylko pozornie dużo.

Obszar, który podlega najsilniejszej ochronie, zajmuje mniej niż **1,8% powierzchni kraju**. Ten obszar miałby być właśnie naszą dziką przyrodą. Ochrona tej dzikiej przyrody była i jest tylko formalna, ponieważ podlega ona ustanawianym przez organy państwowe zmiennym regulacjom prawnym. W ostatnim okresie wprowadzono wiele zmian legislacyjnych, które umożliwiają prowadzenie interwencji na chronionych obszarach bez zastosowania obostrzeń ochronnych. Rozwój społeczeństwa prowadzi zatem do likwidacji naturalnych biotopów naszej dzikiej przyrody.

Dlatego przyszedł czas na zmianę.

Dlaczego chronić?

Podstawowa wartość

Biosferę tworzy ogromna ilość gatunków i różnorodnych pojedynczych organizmów. Były tu dawno, jeszcze przed pojawieniem się człowieka, tworzyły wspólnotę, powiązania i uzyskiwały zbiorową pamięć, która umożliwiła im przetrwać różne pułapki życia. Przez miliardy lat powstała na Ziemi ogromna pajęczyna życia, której organizmy wzajemnie się komunikują, współpracują i walczą między sobą, tworząc jeden superorganizm – biosferę.

To wszystko stało się bez najmniejszej zasługi człowieka. Człowiek nie skonstruował biosfery, nie

rozumie jej złożoności i nie potrafi jej również naprawić. Może tylko z nią współpracować. To Coś, stworzone i istniejące bez pomocy człowieka, nazywamy dziką przyrodą.

Coś, czego człowiek nie stworzył i nie powinien niszczyć – dzika przyroda, ma przede wszystkim wartość sama w sobie, ze względu na swoją urodę, ciągłość życia, stworzoną w ciągu miliardów lat.

Dzika przyroda jest kulturową spuścizną Ziemi, jest jak obraz starego mistrza, którego nikt nie potrafi namalować drugi raz.

Wartość dla ludzi

Nasza społeczność to wynik silnej modernizacji europejskiego społeczeństwa, które powstało głównie dzięki rozwojowi nauki i techniki. W tej społeczności uformował się pogląd o biosferze jako o źródle służącym zaspokojeniu potrzeb człowieka.

Fot. [Jarosław Pocztański](#), flickr.com

Głównym zadaniem dzikiej przyrody nie jest jednak zaspokajanie potrzeb człowieka, ale – w oparciu o globalne wytyczne biosfery – aktywne formowanie środowiska, manipulowanie nim, co jest decydujące dla stabilności środowiska życiowego ludzi.

Mieszkańcy Słowacji, którzy stanowią część historycznego rozwoju cywilizacji europejskiej, nie mają jasno określonego poglądu, dlaczego konieczna jest ochrona dzikiej przyrody. Takie stwierdzenie dotyczy przedstawicieli partii politycznych, finansistów i grup gospodarczych, którzy decydują, jakie będą oblicze naszego kraju na długie lata.

Życie jest zbudowane z reakcji biochemicznych i panuje ogólne wyobrażenie, że kiedyś istniały warunki odpowiednie do życia, utrzymujące ich równowagę. Wierzy się, że biosfera to zamknięty system i jest w równowadze. Z tej równowagi wyłamuje się tylko człowiek przez produkcję odpadów. Dlatego za uniwersalne rozwiązanie naszych problemów uważa się wprowadzenie technologii bezodpadowych. W tej koncepcji nie przykładą się żadnego znaczenia do dzikiej przyrody. Jest to wielka pomyłka. Nasze środowisko dogodne do życia reguluje biosfera a nie człowiek.

Biosfera, złożona z wielu elementów dzikiej przyrody, jest systemem bardzo odległym od chemicznej równowagi. Właśnie to umożliwia jej brak adaptacji do szybkich zmian środowiska, ale przede wszystkim manipulowanie środowiskiem. Prędkość, skuteczność i efektywność manipulacji jest na tyle duża, że **nie mogą być zastąpione żadnym rozwiązaniem technicznym**. Można też zauważyć, że biosfera może reagować zasadniczo szybciej i efektywniej na fizyczne zmiany środowiska jako nieożywiona część Ziemi.

„Obliczeniowa wydajność” biosfery przewyższa wydajność dzisiejszej cywilizacji.

Dowodem jest tu wiele fizycznych parametrów atmosfery, jak na przykład temperatura lub skład chemiczny, utrzymywany przez miliardy lat w granicach możliwych do przyjęcia dla życia, mimo zwiększającej się temperatury i wydajności Słońca, wpływu ciał kosmicznych, wybuchów wulkanów czy innych katastrof.

Biosfera i dzika przyroda **mają zatem wartość same w sobie**, a także **regulują środowisko życia** człowieka, umożliwiając mu godne życie na Ziemi.

Wizja

Przeważającą częścią przyrody, naturalnie pokrywającą większość terenu Słowacji, jest las. Jest on obecnie najbardziej zagrożony poprzez wykorzystywanie ekonomiczne jednego z jego elementów – drzew. Pod pojęciem lasu należy rozumieć ekosystem złożony nie tylko z drzew, ale też z zespołów dziesiątków tysięcy gatunków, liczących miliardy osobników.

Taki las w czasie wzrostu jest „skoncentrowany” na budowaniu swojego „ciała”. Po zakończeniu tego procesu, las staje się aktywnym uczestnikiem regulacji środowiska naturalnego. **Wycinanie drzew w „wieku rębny” można zatem porównać do utrzymania chorego człowieka w stanie ciągłego „leczenia” bez szans na wyzdrowienie.** Sensem naszej wizji ochrony przyrody jest unikanie takiej sytuacji choćby na części obszaru. Dlatego pewną część lasów trzeba pozostawić bez jakiegokolwiek ingerencji ludzi.

Jeśli zatem uznamy, że w procesie kierowania parametrami naszego środowiska naturalnego zadania lasu są decydujące, wynika z tego kilka podstawowych kryteriów tworzenia nowoczesnego systemu ochrony przyrody na Słowacji.

- Co najmniej 10% terenu Słowacji zostanie przeznaczonych na ochronę naturalnych procesów bez ingerencji ludzkiej.
- Obszar ten powinien składać się z obszarów, których powierzchnia będzie wynosić co najmniej 3000–5000 hektarów.
- Nowe prawo o ochronie przyrody musi być maksymalnie proste, z dwustopniowym systemem ochrony obszaru.
- Drugi stopień ochrony powinien obejmować 10% powierzchni kraju, pozostawionej bez ingerencji, zaś pierwszy stopień będzie podlegał regulaminowi gospodarki kraju, definiowanej przez wspólne umowy zainteresowanych grup mieszkańców.
- Obszary bez ingerencji będą dostępne obywatelom, ponieważ ludzie są naturalną częścią ekosystemu.

Nowa koncepcja definiuje bardziej wyraźne powody ochrony przyrody oraz jest politycznie i społecznie możliwa do przyjęcia.

Podstawowe zasady:

1. Jeden duży obszar chroniony jest lepszy niż jeden mały obszar chroniony.
2. Jeden duży chroniony obszar jest lepszy niż kilka mniejszych chronionych obszarów o takiej samej powierzchni.
3. Obecność drapieżników jest lepsza niż brak drapieżników.
4. Naturalny, nieuszkodzony biotop jest lepszy niż sztuczny i rozdrobniony biotop.
5. Połączone obszary chronione są lepsze niż izolowane obszary chronione.
6. Mały chroniony obszar jest lepszy niż żaden chroniony obszar.

Juraj Lukáč

Tłumaczenie: Anna Patejuk

Lesoochránárske Zoskupenie
082 13 Tulčík 27, Słowacja

tel./fax. 051 77 89 488

e-mail: alfa@wolf.sk

wolf.sk